

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ

Маъруза: ЖИНОЯТ ҚОНУНИ (1 соат)

Маърузачи: Ахраров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, жиноят қонуни тушунчаси, жиноят қонуни ва нормаларининг тузилиши, нормаларнинг ҳудуд, вақт ва шахсларга нисбатан амал қилиш доираси, жиноят қонунининг вақти бўйича амал қилиши ва орқага қайтиш кучи, жиноят қонунини шарҳлаш тушунчаларини ўрганишдан иборат. Шунингдек, маърузада жиноят қонунининг вазифа ва принциплари ҳам маърузада ўрганилади. Маъруза якунида жиноят қонунини унинг ҳудуд ва вақт бўйича амал қилишига оид қандай муаммолар мавжудлиги ва уларни бартараф этиш масалаларига тўхталиб ўтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материални конструктив баён қилиш қобилияти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган вазиятлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар қўллаган ҳолда асослаш;
- жиноят қонунининг ҳудуд ва вақт бўйича амал қилишга оид муайян амалий масалаларга (казусларга) нисбатан жиноят қонунининг тегишли нормаларини қўллаш олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Жиноят қонуни – ўзининг ички узвий бирлиги ва бир - бирига ўзаро боғлиқ жиноят - ҳуқуқий меъёрларнинг мустаҳкам тизимга эга эканлиги билан ажралиб турувчи жиноят ҳуқуқи принципларини, жиноий жавобгарлик асослари ва шартларини, жиноят деб эътироф этиладиган ижтимоий хавфли қилмишларни, бундай қилмишларни содир этган шахсларга нисбатан ҳуқуқий таъсир чоралари қўлланилишининг тури ва чегарасини белгилаб берувчи Олий давлат органи томонидан қабул қилинган ва олий юридик кучга эга бўлган қонун ҳужжатидир.

Жиноят қонунининг амал қилиш доираси– қонуннинг муайян ҳудудда, муайян вақтда, муайян шахслар доирасида амал қилиши.

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Жиноят қонунига тушунча берилиб, жиноят қонунининг тузилиши, Умумий ва Махсус қисмлари, жиноят қонуни нормасининг тузилишига алоҳида эътибор берилади. Диспозия, унинг турлари, санкция ва унинг турлари ёритиб ўтилади. Талабаларнинг эътибори, жиноят қонунининг ҳудуд бўйича амал қилишига, яъни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида содир этилган жиноятлар, Ўзбекистон республикаси ҳудудидан ташқарида содир этилган жиноятларга нисбатан унинг амал қилиши масаласига қаратилади. Жиноят қонунининг вақт бўйича амал қилиши, жиноят содир этиш пайти, жиноят қонуни орқага қайтиш мумкин бўлган ҳолатлар, уларнинг турлари, жиноят қонуни орқага қайтиши мумкин бўлмаган ҳолатлар таҳлил қилинади. Жиноят қонунини шарҳлаш ва унинг турлари ёритиб берилади.

Жиноят қонунининг амал қилиш доираси юзасидан амалий мисоллар ва казуслар муҳокама қилинади.

Маъруза давомида талабаларга Ўзбекистон Республикасининг 2012 йило 25 декабрда эълон қилинган “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисидаги”ги қонуни ва унинг жиноят қонунини билан боғлиқ жиҳатларини таҳлил қилиш имкони берилади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Жиноят кодексининг вазифалари:

- жиноят қонуни билан кўриқланадиган ижтимоий муносабатларни жиноий тажовузлардан кўриқлаш;
- жиноятларни олдини олиш;
- фуқароларни республика Конституцияси ва қонунларига риоя қилиш руҳида тарбиялашдан иборат.

Жиноят қонуни принциплари: принциплар: қонунийлик, фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, демократизм, инсонпарварлик, одиллик, айб учун жавобгарлик, жавобгарликнинг муқаррарлиги

Жиноят ҳуқуқи нормаси тизими: гипотеза; диспозиция; санкциядан ташкил топади.

Жиноят қонунининг ҳудуд бўйича амал қилиши деб - Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирувчи қуруқлик, сув ҳавзаси ва ҳаво бўшлиғида содир этилган ҳар қандай жиноятлар амалдаги жиноят қонуни билан тартибга солинишига айтилади.

Жиноят қонунини вақт бўйича амал қилиш кучи деб – ижтимоий хавфли қилмиш содир қилинган вақтда амалда бўлган қонун билан ушбу ижтимоий муносабатларнинг тартибга солинишига айтилади.

Жиноят қонунини шарҳлаш - жиноят қонунини амалиётда тўғри қўллаш учун кодексдаги атамалар ва ифодаларнинг мазмунини очиқ беришга айтилади. Жиноят қонунини шарҳлаш субъектига кўра, усулига кўра, ҳажмига кўра турларга ажратилади.

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (3 соат):

1. Жиноят қонуни тушунчаси ва вазифалари
2. Жиноят қонунларининг тузилиши
3. Жиноят қонунларининг ҳудуди ва вақт бўйича амал қилиш кучи
4. Жиноят қонунларининг орқага қайтиш кучи
5. Жиноят қонунларининг шарҳлаш

6. КАЗУСЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси фуқаролари Ф. ва Р. Саратов МБ кассасидан 6 мил. Россия рубли ва 4200 АҚШ доллари ўғирладилар. Ўғирланган пулларга яқка ўзи эга бўлиш учун Ф. Р.ни ўлдириш ниятига тушди. Шу мақсадда Ф. Саратов шаҳри аэропортида самолётга чиқиш олдида Р.ни заҳарланган коньяк билан “меҳмон қилди”. Эртаси куни Тошкент шаҳрига етиб келгач, Р. заҳарланишдан вафот этди. Қайси давлат ҳудудида қасддан одам ўлдириш содир этилган?

2. Тошкент шаҳри кўчалари чорраҳасида иккита енгил автомашина тўқнашуви содир бўлди. Икки ҳайдовчи ўртасида жанжал келиб чиқди. Жанжал вақтида Ўзбекистон Республикаси фуқароси ҳайдовчи А. ҳайдовчи Т.нинг бошига оғир нарсa билан урди. Уч кундан кейин Т. Чимкент шаҳрида бош шикастланишидан вафот этди. Ушбу жиноят қайси давлат ҳудудида содир бўлган?

3. 1995-йилнинг 16-августидa Тошкент шаҳри аэропортида Т. тўққиз юз саксон гр. опиум билан ушланди. Тергов вақтида маълум бўлишича, Т. бу гиёҳванд моддани Бишкек шаҳрида яшовчи акаси Ч.нинг топшириғи билан Қирғизистондан Озарбайжонга олиб кетаётган экан. Терговчи Т.нинг ҳаракатини ЖКнинг 273-моддаси 1-қисми билан, Ч.нинг ҳаракатини ЖКнинг 27 ва 273-моддалари билан квалификация қилди. Т. ва Ч.ни Ўзбекистон Республикаси ЖК билан жиноий жавобгарликка тортилиши қонунга асосланганми?

4. Қирғизистон фуқаролари У. машиналарни ўғирлашда, Д. эса бу ўғирланган автомашиналарни қисмларга ажратиб, сотишга келишиб олдилар. У. Ўзбекистон ҳудудида тўртта енгил автомашина ўғирлади, Д. уларни қисмларга ажратиб, Қирғизистон ва Қозоғистон ҳудудида сотди. Терговчи У.нинг ҳаракатини Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 169-моддаси “а” банди билан, Д.нинг ҳаракатини Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 27-моддаси ва 169-модданинг “а” банди билан квалификация қилди. Д.нинг Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси билан жиноий жавобгарликка тортилиши қонунга асосланганми?

5. Самарқанд шаҳридан Ўзбекистон Республикаси фуқароси П. Астрахан шаҳрида вақтинча бўлган даврида маҳаллий яшовчи Ю.нинг номусига тегади. Астрахан шаҳар ИИБ бошлиғи. Самарқанд шаҳар прокуратурасига П.ни қамоққа олиш ва жиноят содир қилган жойда жиноий жавобгарликка тортиш учун юборишини сўради. Самарқанд шаҳар прокурори Астрахан ИИБ бошлиғига текширувни охирига етказиш ва айбдорни ЎзР ЖКга асосан жиноий жавобгарликка тортиш учун барча тергов материалларини Самарқанд шаҳар ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларига юборишни таклиф қилади. Самарқандшаҳарпрокуроринингҳаракатиқонунийми?

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбаев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илмзиё, 2011. – 400 б.
2. Rustamboyev M.H. Jinoyathuquqi (umumiy qism). Oliyo'quvyurtlari uchundarslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
3. Гулямов З.Х. Ўзбекистоннинг жиноят қонунчилиги: яратилиш тарихи, ҳозирги ҳолати, ривожланиши тик боллари. мақола. // Ж. Обществ. науки в Узбекистане. -1999. -5-сон. -Б. 36-48.
4. <http://www.lex.uz>
5. <http://www.tsul.uz>
6. <http://www.norma.uz>
7. <http://www.law.uk.edu>
8. <http://www.juristlib.ru>
9. <http://www.crime-research.ru>